

Адреса редакції

65008, місто
Одеса-8,
пл. Бориса
Дерев'янка, 1,
офіс 602 (6-й
поверх).

Пошук

Контактна інформація

Моб. тел.: 050-55-44-206
Вайбер: 068-217-17-55
E-mail:
chornomorski_novyny@ukr.net

/ Архів номерів / 2022 рік / № 43-44 (22366-22367) четвер-субо

Газета видається із 19 липня 1917 року

Рубрика: Історія

Переглядів: 1142

Андрій КРАСНОЖОН: «Цивілізація — ось що ми зараз захищаємо»

Уже кілька років відомий історик Андрій Красножон разом з колегами з Інституту археології НАН України займається розкопками у Білгород-Дністровській фортеці та на Приморському бульварі Одеси, за якими уважно стежать не тільки наукове співтовариство, а й люди, далекі від науки.

Незадовго до початку бойових дій Андрій Васильович став ректором Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського. Журна-лістка «Думської» (<https://dumskaya.net>) зустрілася з ним у кабінеті на другому поверсі головного корпусу вишу на Старопортофранківській вулиці. Поговорили про те, як працює університет в умовах повномасштабної війни, про плани. А ще — з цікавістю послухала його оцінку того, що відбувається в країні і нашому місті, як історика і вченого.

— Почнемо з того, як ви сприйняли початок повномасштабної війни. Що робили в перші дні?

— На момент початку війни я обіймав посаду ректора менше трьох місяців — наказ про моє призначення підписаний 1 грудня 2021 року.

Ну що сказати... 24 лютого — день народження мого п'ятирічного сина. На вечір з цієї нагоди був замовлений ресторан, тобто ніхто з нас напередодні і подумати не міг...

Уявіть собі: у день народження сина ти будиш його на світанку не для того, щоб вручити довгоочікувані подарунки, а з проханням одягнутися скоріше, бо почалася війна. У цей момент недалеко від нашого будинку почали прилітати перші ракети (вони і тепер літають — це напрямок на аеродром). У повітрі рознісся характерний запах горілого порошу, як після святкового феєрверку.

Відразу пішли перші асоціації — з періоду оборони й окупації Одеси в 1941-у. Тоді з міста виїхали в евакуацію і рядові викладачі, і професура, і музеї. Згадалося, як при окупантах змінювалося керівництво інстанцій та установ — нова влада призначала ставлеників із числа тих, хто залишився. Згадалося, як це потім позначилося на їхній кар'єрі і долі. Тоді,

- На головну сторінку
- Архів газети за номерами
- Архів газети за рубриками
- Про нашу газету
- Повна контактна інформація
- Передплата
- Відправити нам листа

Приєднуйся до нас!

Українська справа — це й українська періодика

Відомо, що людина, яка читає, має жвавіший, гостріший розум. Той, хто читає книжки, доведено теоріями лідерства в управлінні, керує тими, хто дивиться телевизор, «висить» у соцмережах, вдовольняється «кліковою» інформацією... [Читати далі](#)

Бажаєш допомогти?

Кошти на підтримку єдиної обласної української газети Одещини можна переказувати на такі банківські реквізити:

АТ «Альфа-Банк» у м. Києві, рах. № UA 443003460000026006012386501.

АТ КБ «Приватбанк», поточний рах. № UA 173052990000026008034905949.

(обов'язково слід зробити примітку «На підтримку газети»).

[Дякуємо всім, хто у ці нелегкі часи разом з нами.](#)

в 1941-у, було те ж саме: і барикади на вулицях, і мішки з піском, і протитанкові їжаки, і загроза фашистського наступу. У перший день нинішньої війни все це згадалося дуже чітко.

Наші студенти-іноземці почали порушувати питання про евакуацію ще за два тижні до цього. Звісно, тоді ми заспокоювали їх (та й себе теж): усе буде добре. Багато з нас не вірили, що буде велика війна, максимум — загострення на Донбасі.

Вранці 24-го повідомленням на вайбер мене розбудив співробітник: «необхідно терміново евакуювати іноземних студентів. Університет несе за них відповідальність». Усе відразу стало зрозуміло. Відкриваю новини, а там уже пишуть червоним жирним шрифтом про ракетні обстріли Харкова, Києва та інших міст України. Холодок по тілу.

О 6.05 я стояв на березі моря, виглядаючи, чи нема десанту. Традиційні страхи приморського міста. Так. Але на ближньому рейді маневрували наші кораблі.

Потім подзвонив колегам, сказав, щоб викладачі і студенти не приходили в університет. О 9-й ранку в головному корпусі ми зібрали нараду вузького кола відповідальних співробітників. Ніяких інструкцій «зверху» ми ще не отримали, але прийняли кілька важливих рішень, які потрібно було терміново виконувати в новій ситуації.

Над Одесою літали ракети, гриміли вибухи, вулицями носилися «швидкі», паніка на заправках — усе це добре запам'яталося. Я забрав з дому бухгалтера, привіз в університет, щоб встигнути нарахувати зарплати співробітникам і стипендії студентам, бо ж було незрозуміло, що буде з містом, з державними установами, з усіма нами.

Перші дві з половиною доби взагалі було важко зрозуміти, що відбувається. Міністерство освіти і науки насамперед організувало чат для ректорів, ми в ньому спілкуємося досі, налагоджено прямий зв'язок з міністром Сергієм Шкарлетом і його заступниками. Вирішення основних і поточних питань, обмін новинами у галузі значно прискорилося.

— *Іноземних студентів евакуювали відразу?*

— У нас навчаються китайці, туркмени, студенти з країн Близького Сходу. Хтось поїхав самостійно в перші дні. Когось з нашою допомогою організовано евакуювали свої посольства. За кимось довелося відправляти університетський автобус, щоб зібрати в пункті збору — і по місту, і в сусідній Миколаїв, наприклад.

Протягом півтора тижня на мене виходили студенти і керівники різних вишів України, в тому числі з Харкова, який інтенсивно бомбардували. Через наш університет стихійно пішов потік студентів зі сходу України, від нас вони виїжджали на румунський і молдовський кордон. Десь із трансфером їм допомагали ми, десь студенти самоорганізовувалися.

У підсумку по країні пішла чутка, що через Одеський університет Ушинського можна евакуюватися, «перекантувавшись» у гуртожитку.

Якось я помітив, що біля одного з наших гуртожитків кілька днів поспіль збирається натовп іноземців. І це при тому, що своїх на той час ми вже давно евакуювали. З'ясувалося, це

студенти інших ВНЗ міста. З речами, сім'ями, маленькими дітьми на руках. В очікуванні замовленого автобуса вони мерзли на вулиці. Я розпорядився пустити їх у наш гуртожиток, оскільки був ризик не встигнути до настання комендантської години, яка тоді починалася о 19.00.

— Чи думали ви самі про евакуацію?

— Свою — ні, про евакуацію сім'ї — так. Як керівникові мені належить бути при університеті. Сім'я їхати, до речі, не хотіла. Насилу умовив і вивіз у село, подалі від ракетних обстрілів. Через три тижні їм набридло, і вони повернулися. Наступного ранку «Макаров» та «Гессен» (ро-сійські фрегати) обстріляли узбережжя якраз навпроти нашого будинку. Було гучно. Ми із сином набрали на пам'ять масу осколків. Один, найцікавіший, відразу забрав наш фізик Діма Дячок — він захищався з фізики твердого тіла, його цікавили якісь властивості снаряда, поєднання крихкості і твердості сплаву.

Напевно, мені пробачили б втечу, якби я був лише вченим. Усе просто: сів у машину і поїхав за кордон, тоді ще випускали. Багато так і зробили, в тому числі деякі наші співробітники, призовного, до речі, віку.

Мене повісткою викликали до військкомату — оновити дані про соціальний статус, чи що... Приємно здивував той факт, що військкомат був набитий добровольцями. Відчувалася атмосфера наснаги і рішучості, ніякого страху або пригніченості.

Міністр освіти буквально відразу оголосив двотижневі канікули для всіх вишів країни. Деякий час ми з проректорами щодня заїжджали в наші спорожнілі корпуси і гуртожитки, щоб просто привітатися з комендантами, поцікавитися обстановкою і показати, що все керівництво поруч, на місці.

Підтримка морального духу співробітників була тоді вкрай важливою. Ми регулярно проводили онлайн-наради, намагалися завантажити людей роботою науково-методичного характеру, щоб хоч якось відволікти їхню увагу від новин з фронту.

Для мене вирішальними в оцінці ситуації були перші два з половиною дні. Нервозність пропала до кінця третьої доби — можливо, тому, що росіяни не взяли Київ, Харків, Миколаїв. Це додало певної впевненості у подальшому розвитку подій, позитивному для України. Але за ці три доби від деяких моїх знайомих і колег я встиг почути, так би мовити, «слова співчуття» — люди були впевнені, що ось-ось у наше місто зайдуть росіяни і покладуть край моїй недовгій кар'єрі ректора.

Один проросійський джентльмен, перед тим, як утекти з країни (вважаю, тепер уже назавжди), сказав мені 26 лютого прямо, не стримуючи єхидства: «Бажаю вам залишатися ректором якомога довше»...

Взагалі, у перші дні всякого було. Пам'ятайте, всі шукали ворожі мітки, боялися ДРГ, ловили диверсантів. А у нас один з навчальних корпусів по телефону «мінували» — така собі помста за запроваджені у зв'язку з війною обмеження щодо експлуатації майна.

— На території вашого університету був старовинний храм Московського патріархату. Зараз він зачинений?

— Уже не працює. Я взагалі не дуже розумію це поєднання — сучасний вищий навчальний заклад і релігійний об'єкт. На жаль, він мені дістався «у спадок», але війна розставила все по своїх місцях. Зараз мені приємно, що в найгарячіші дні в його старовинних стінах провели службу капелани Православної церкви України.

До чого я все це? У перші дні війни для мене, новоспеченого ректора, ситуація була складна подвійно. Ти не знаєш, що потрібно робити «за статутом», але дуже добре відчуваєш, чого робити не можна ніколи. Не можна кидати своїх. Не можна не бути на робочому місці. Не можна ігнорувати колектив.

— Як швидко відновили навчання після вимушених канікул?

— За рішенням міністерства за це відповідає керівництво кожного вишу, залежно від ситуації в місті та регіоні. Навчання ми продовжили онлайн 14 березня.

Не знаю, як інші одеські ВНЗ, а я повідомив у ректорському чаті про готовність нашого університету відновити навчання десь 10-го числа. На той час мені стало остаточно зрозуміло, що Одесу росіянам не захопити, навіть підійти до міста у них не вийде. З моря десантну операцію ефективно провести неможливо — з причин цілком очевидних. Оточення міста із суші вимагає широкомасштабної загальновійськової операції.

Згадаймо досвід Другої світової. Навесні 1944-го для оточення і взяття Одеси радянському маршалу Малиновському знадобилося 380 тисяч солдатів, участь сил двох фронтів і майже місяць підготовки. Інакше кажучи, щоб наступати на Одесу, Червоній армії спочатку довелося взяти Київ, вийти на Вінницю, підготувати впевнений плацдарм на українському Правобережжі і навіть домогтися відчутних успіхів у Білорусі.

Тобто навіть таким обивателям, як я, у першу декаду березня стало очевидно, що сил для захоплення Одеси у росіян недостатньо.

Цілком можливо, що в ро-сійському військовому керівництві хтось щиро вірив, що місто можна взяти, висадивши кілька батальйонів у Лузанівці, з одночасним ударом силами якихось недобитих колаборантів з боку Слобідки. Але в підручники історії тепер увійде зовсім інший результат їх діяльності.

Те, що ми швидко відновили навчання, — це чудово. Кращий спосіб не впасти в зневіру — займатися своєю роботою і робити її добре. 25 лютого я навіть намагався читати свою планову лекцію з історичного крає-знавства онлайн — під виттям сирен повітряної тривоги. Що-правда, це не дуже добре виходило.

Ще один важливий момент. Увесь цей час ми не припиняли хоч якийсь, нехай навіть дрібний, ремонт наших будівель. Дивно, але ремонт під час війни викликає відчуття майже містичні. Навколо так багато хаосу і руйнувань, що виникає природна жага до впорядкування, і їй потрібно давати вихід. Рекомендую.

У підсумку нам вдалося остаточно повернути колектив, так би мовити, до тями — за рівнем мотивації ми перебуваємо

майже на довоєнному рівні. Робота триває, університет активно готується до вступної кампанії, яка почнеться 1 липня.

— *За вашим прогнозом, цього року буде менше абітурієнтів?*

— Не знаю, менше чи ні. Але вступна кампанія в Одесі не провалиться. Велика кількість людей рятується з окупованих територій. Уже видно, що батьки з Херсона і Миколаєва жваво цікавляться можливістю вступу своїх дітей в Одесі. Повертаються студенти-іноземці, багато з них уже не бояться. Багато хто хоче продовжити навчання в магістратурі.

Одеса укріплена. Наша область насичена військами. Ус-пішно працює ППО, яке нібито «повністю знищили в перший день». Дно Чорного моря потроху поповнюється російськими військовим кораблями. Волонтери, військові, комунальники — всі на своїх місцях.

Це дуже хороші сигнали — повертається якщо не стабільність, то, щонайменше, її впевнене відчуття. Попри складні часи, в університеті Ушинського не скорочено жодного відділення, жодного факультету. Студенти складають сесію.

Наш університет готує фахівців у різних сферах: державне управління, медицина, логопедія тощо. І все ж, ми — педагогічний виш, передусім готуємо вчителів. Ця спеціальність — вічна.

Перефразовуючи Наполеона, можна сказати: суспільство, яке не хоче готувати своїх вчителів, завтра годуватиме чужу армію. Ми бачимо, що зараз відбувається у тимчасово окупованих областях — Херсонській, Запорізькій. Слідом за російськими танками туди прийшли російські вчителі і російські шкільні програми. Зрозуміло, навіщо вони це роблять: вчитель змінює свідомість дітей, формує фундамент суспільства, держави і режиму.

Всі позитивні результати наших реформ за вісім років після Революції Гідності, нашу Нову українську школу та інші досягнення окупанти змітатимуть терором, репресіями, телепропагандою, масовим психозом, новими підручниками та новою муштрою. Тому український університет педагогічної спрямованості — це об'єкт стратегічного значення, а зараз — особливо.

— *Більшість учителів на тій же Херсонщині відмовляються співпрацювати з окупантами...*

— Так, це правда. І ми повинні навчитися поважати їхню працю і їхній подвиг, як і подвиги наших солдатів. Потрібно покласти край традиційному вторинному ставленню держави до педагогів.

Імена військових будуть записані в нашу історію опору окупантам золотими літерами — вони здійснюють подвиги тут і зараз. Але зневага до педагогів — це міна уповільненої дії. Якщо нині держава не зверне увагу на вчителів, які виховують нове покоління, то через 10—15 років нікому буде розповісти про подвиги наших захисників, а потім — нікому воювати за Україну.

Багато з нас з власного шкільного досвіду знає, як слово, сказане вчителем, злим або добрим, здатне вплинути на

наше подальше життя, на вибір того чи іншого шляху. За своє життя вчитель впливає на виховання величезної кількості людей — надто великої, щоб нехтувати ним, щоб псувати йому, вчителеві, настрої відсутністю гідної зарплати, наприклад.

— *Що таке хороший вчитель, на ваш погляд?*

— Хороший учитель — як хороший лікар, його добрий розголос підніме. Але, як і все хороше в світі, це велика рідкість.

Хороший учитель — зовсім не той, хто прочитав багато книг. Перш за все, це вмілий тлумач. Він володіє мистецтвом швидко пояснити дитині вкрай складні речі найпростішою мовою.

Ось, наприклад, мій випадок. Якось я вийшов увечері з п'ятирічним сином на прогулянку до моря. Над горизонтом піднявся повний Місяць. Марко мене й запитав: «Тату, а чому Місяць не падає на Землю?». Я не знайшов сказати нічого кращого, ніж: «Гравітація». Схоже, я поганий учитель: відповів начебто і правильно, і коротко, але погано.

У цей час недалеко від нас зі своїм чадом грала якась матуся. Я поділився з нею своїм враженням: «Уявляєте, син запитав, чому Місяць не падає на Землю?»... Матуся задумалася і поцікавилася: «Ну і чому?» — «Чому він запитав?» — «Ні, чому він не падає?». Напевно, їй теж не пощастило з учителями у дитинстві.

Хороший вчитель — це структураліст. Він навчає дітей здобувати знання, а не зазубрювати їх. Ставити проблеми і шукати шляхи їх вирішення. Він вчить системному мисленню. Це настільки цінна якість людського розуму, що хорошого вчителя часто хорошими грошима швидко переманюють в іншу професію — якщо держава не звертає на нього належної уваги. У всякому разі, так було з блискучими вчителями моєї школи у голодні 1990-ті.

— *Питання щодо вашої спеціалізації: чи буде в цьому році літня археологічна практика у студентів-істориків університету Ушинського?*

— В останні роки наш університет взяв на себе організацію трьох великих експедицій на Одещині.

Перша — це Орлівка (Картал) — знаменита переправа на Дунаї, одна з найдавніших у Європі, яка діяла з часів неоліту до середини XIX століття. Там є багатошаровий пам'ятник Кам'яна Гора. На цьому об'єкті ми працюємо спільно з Археологічним музеєм НАН України.

Друга наша локація — Аккерманська фортеця. Тут ми працюємо спільно з Інститутом археології. У 2017, 2020 і 2021 роках ми проводили розкопки мечеті, двох римських садиб, фортифікаційних споруд. Планували і цього року, але поки що дослідження відкладаються, принаймні, поки не відремонтують міст через Дністровський лиман.

Третя експедиція — унікальна. Останні два роки разом з доктором наук Світланою Івановою з Інституту археології ми розкопували Приморський бульвар в Одесі. Ми прошурфували практично всю північну частину бульвару, де в XVI—XVIII століттях стояв Хаджибейський замок.

Цьогоріч війна зірвала нам сезон. За домовленістю з міською владою у березні ми планували знову виходити «в поле». За сукупністю інформації намітили перспективне місце — 40 на 125 метрів, збиралися досліджувати цю ділянку з надією таки виявити залишки фортифікаційної споруди. Але Путін, хай би йому трясця, вніс свої корективи.

Втім, мені дуже приємно, що багаторічний резонанс від цих розкопок приводить до нас нових абітурієнтів. Точно знаю, що як мінімум кілька людей, які вступили до нас минулого року на перший курс історичної спеціальності, зробили цей вибір більш ніж усвідомлено: вони хочуть брати участь саме в цих розкопках, щоб знайти Хаджибейський замок. Це гідна мотивація, я вважаю.

— Нещодавно бійці територіальної оборони знайшли дві амфори і передали їх в Одеський археологічний музей. Ви чули про це?

— Зрозуміло, мене буквально завалили повідомленнями. У нашій області сотні пам'ятників, які належать до античної епохи. Стародавні греки займали стратегічні місця, захищені самою природою, зручні для оборони від набігів кочових племен.

Наші бійці зараз обладнують свої траншеї і бліндажі там же, де і греки тисячі років тому. Відтак не дивно, що зараз знаходять чудові артефакти минулих епох.

Але мене приємно здивувало інше — що ці хлопці із 126-ї бригади тероборони, честь їм і хвала, не розбили ці амфори через незнання чи з дурощів, не продали їх, не подарували комусь, а передали знахідки до музею. Тобто вони відразу зрозуміли, що мають справу з античністю, зі старовиною, з культурною цінністю.

Здавалося б, іде війна... Однак наші бійці, сидячи в окопах і щохвилини ризикуючи життям, поведуться інтелігентно. Я бачив на фото — вони ще й краї котловану зачистили!

Це і є цивілізація. Так чинять грамотні, освічені люди, які вимушено взяли в руки зброю, щоб захищати те, чим дорожать.

А в цей час по інший бік лінії фронту все інакше. Там крадуть нижню білизну, пральні машини та мікрохвильовки з українських будинків. Або, наприклад, колекцію скіфського золота — її розграбували з музею Мелітополя.

Цивілізація — ось за що ми зараз воюємо і що ми зараз захищаємо. Цей випадок з амфорами яскраво демонструє різницю в ментальності воюючих сторін. Це — прекрасний лакмусовий папірець для двох армій і двох абсолютно різних світоглядів, які воюють зараз на українській землі.

*Розмовляла
Олена БАЛАБА.*

Подобається

Поширити

Будьте першою серед друзів, хто в це.

Передплата

Оголошення